

Глухверя А. В.
студент юридичного факультету

Науковий керівник:
Наливайко Л. Р.
*професор кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України*

ДЖЕРЕЛА МУСУЛЬМАНСЬКОГО ПРАВА

Серед релігійних правових систем світу мусульманська правова система становить особливе значення, що пов'язано із особливим статусом ісламу у правовому житті мусульман. Світові інтеграційні процеси, наближення економічних інтересів впливають на розвиток правових відносин у мусульманських державах. Під впливом політичних, соціальних, культурно-духовних та інших факторів повертається актуальність норм шаріату, відроджуються шаріатські суди тощо.

Дослідження джерел мусульманського права є досить актуальним для української науки, оскільки у нашій державі спостерігається нестача знань про інші правові системи, у тому числі про мусульманське право. До того ж, сприйняття правового досвіду інших систем є необхідною умовою динамічного та стабільного розвитку будь-якої правової системи.

Принципове значення в концептуальному плані для розробки теми дослідження мають праці таких вчених, як Х. Войтович, М. Лубська, В. Лубський, С. Рашидов, А. Саидов, Л. Сюккяйнен та ін.

Мусульманська правова система виникла як частина шаріату (комплексу приписів, які визначають переконання, а також створюють релігійну совість і моральні цінності мусульман. Приписи шаріату закріплені в першу чергу Кораном і Сунною – (священне передання Ісламу) пророка Мухаммеда і виступають джерелом норм, які регулюють практично всі сфери повсякденного життя мусульман).

Мусульманське право є самостійною правовою системою, а його специфіка, як вже зазначалось раніше, полягає у складному співвідношенні релігійних та правових норм. Аналіз їх співвідношення надає змогу краще зрозуміти основні, характерні риси мусульманського права, які відрізняють його від інших правових систем [4, с. 5]. Мусульманські правові норми дуже сильно відрізняються від європейських, азіатських, тощо. Вони не є забороняючими. В їх основі лежить обов'язок чинити ті чи інші вчинки які прописані в мусульманських джерелах права.

Мусульманська правова система відрізняється від інших правових систем своїми відмінностями: неповторністю джерел, структурою, термінологією, конструкцією і нормами права. Якщо юристи з США чи Європи під конкретною нормою права спираються на певний історичний закон то мусульманські проповідники під нею розуміють правила і послання, які адресуються всім мусульманам – Аллахом. Це правило ґрунтується на релігійних догмах і вірі в Аллаха. Тому його неможливо скасувати чи в нести певні корективи. Воно має беззаперечно дотримуватися і має виконуватися в будь-якому випадку.

Жодна правова сім'я світу не схожа на мусульманську. В одному з досліджень наголошується, що мусульманське право – божественне право за своїми джерелами й основними нормами, воно черпає силу не в державній владі, а у волі Аллаха. Особливість мусульманського права полягає в тому, що й сьогодні релігійні норми є основним регулятором суспільного життя, як і в період становлення правової системи мусульманських держав. Саме релігія – основа сучасного законодавства в державах, у яких офіційно визнано державною релігією іслам. Релігія стала базою для побудови та подальшого вдосконалення законодавства, як того вимагає час. Ще одна характерна особливість мусульманського права полягає в тому, що вивчати його не можливо без знання ісламу – наймолодшої з трьох світових релігій, проте найбільш розповсюдженій. Однак саму релігію можна вивчати через дослідження права [2, с. 39].

Джерела в мусульманському праві грають вагомий роль у правотворчій діяльності. Основні джерела, які використовують мусульманські юристи це: Коран, Сунна і Кіяс.

Коран – перша письмова книга арабською мовою, яка містить релігійні погляди на світ і буття, правові норми, ритуали, обряди, традиції і правові положення. Жителі мусульманських країн вважають, що Коран це Божі слова, які Аллах висловлював через Мухаммеда [1, с. 45]. Текст Корану сформувався вже після смерті пророка Мухаммеда. Він складається з 114 глав (сур).

Сунна – священне передання ісламу, розповіді пророка Мухаммеда. Сунна є зразком поведінки для всіх мусульман, вона є другим, після Корану джерелом мусульманського права.

Кіяс – судження, яке дозволяє вирішити питання в залежності від ситуації. Коли Коран і Сунна не можуть дати відповідь на поставлене питання на допомогу приходять Кіяс [5, с. 79]. Такий метод прийнятий серед авторитетів мусульманського права.

Структура мусульманського права дуже сильно відрізняється від звичних нам. Вона не поділяється на публічне і приватне право, як в романо-германській системі. Можна виділити правові комплекси норм принципів у відповідності з головними мусульманськими течіями (ритами).

Мусульманське право виступає невід'ємною частиною релігії іслам. Встановлення світського права в країнах мусульманського світу неможливе, оскільки ортодоксальність ісламу виключає можливість будь-якого права, яке не буде відповідати нормам шаріату. В ісламі панує концепція теократичного

суспільства, у якому держава є одним з інститутів, що забезпечує ісламську релігію [3, с. 153].

Отже, мусульманське право засноване на ісламській релігії й системі норм, що виражені в релігійній формі, санкціонованій або підтриманій мусульманською теократичною державою. У невизначеності змісту й форми мусульманського права вчені вбачають одну з його головних цінностей, оскільки ґрунтуючись на загальних принципах шаріату й використовуючи ті чи інші джерела та їх комбінації, завжди можна підібрати норму, яка стосується цього випадку.

1. Войтович Х.М. Поняття «шаріат» та «фікх» та їх співвідношення у мусульманському праві. *Науковий вісник ЛДУВС*. 2010. № 3. С. 43-47

2. Легка О. В. Джерела мусульманського права. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. № 6. 37-43

3. Лубська М. В. Зародження мусульманського права: ранні релігійноправові школи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Філософія. Політологія»*. 2005. Вип. 73–75. С. 152-154.

4. Сологуб О. О. Роль класичного мусульманського права у формуванні та функціонуванні правових систем сучасних держав мусульманського права. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 3 (20). С. 1-5

5. Сутність та розвиток доктрини ісламських фінансів. Мозговой О.М., Субочев О.В., Юркевич О.М. *Економіка України*. 2018. № 1 (674). С. 71-82.

Нестерцова-Собакарь Є. А.
студентка юридичного факультету

Науковий керівник:
Наливайко Л. Р.
професор кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України

ПРАВОВА ПРИРОДА ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ ТА ЇЇ СПІВВІДНОШЕННЯ З ІНШИМИ РІЗНОВИДАМИ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У більшості сучасних демократичних держав служба трактується не тільки як державна, тобто підпорядкована державній системі і обслуговує інтереси держави, але саме як «публічна», тобто реалізує конституційне право народу на участь у справах держави.